

ALGUNS APUNTS SOBRE L'ANY RODOREDA

Marta NADAL
Coordinadora de les activitats educatives
de l'Any Rodoreda

Amb motiu del centenari del naixement de Mercè Rodoreda, el 10 d'octubre de 2008, la Fundació Mercè Rodoreda, la Institució de les Lletres Catalanes i l'Institut Ramon Llull van unir els seus esforços per tal de commemorar aquesta data amb la celebració de tot un seguit d'actes i d'iniciatives d'homenatge a l'escriptora que s'anirien succeint al llarg de l'any. Així, doncs, es va anar gestant l'Any Rodoreda amb uns objectius molt concrets, tal i com apareixen descrits al programa que es va presentar públicament el 15 de novembre de 2007, dia en què es donà el toc de sortida dels actes de commemoració del centenari de Rodoreda amb l'estrena teatral de *La plaça del diamant* al TNC, segons l'adaptació teatral de Josep M. Benet i Jornet i la direcció de Toni Casares:

«Promoure l'estudi i la difusió universal de la figura i l'obra de Mercè Rodoreda i de la internacionalització de la seva obra, i, a través d'ella, de la llengua i la cultura catalanes. Coordinar i difondre les iniciatives de totes les institucions i empreses, nacionals i estrangeres, de manera que permeti de realitzar aquest projecte a través d'edicions, traduccions, conferències, exposicions, representacions teatrals, audiovisuals, etc.»

La Fundació Mercè Rodoreda, amb la col·laboració de les institucions citades anteriorment, elaborà un programa d'activitats, ampli i divers, amb la voluntat, no només d'abastar els diferents segments de la societat, sinó d'obrir-lo a tots els territoris de parla catalana. D'altra banda, es posava a disposició del públic en general la possibilitat d'acollir, amb l'assessorament de les tres institucions si era el cas, les iniciatives espontànies que lliurement volguessin afegir-se a la celebració de l'Any Rodoreda. L'espai web www.anyrodoreda.cat, creat per donar a conèixer més àmpliament les activitats programades, va néixer també amb la intenció d'acollir les noves propostes que particulars o entitats privades o públiques –escoles, ajuntaments, casals, biblioteques...– es disposessin a tirar endavant com a contribució a l'homenatge a l'autora.

Cal afegir, a tot plegat, l'interès especial que l'organització de l'Any Rodoreda va tenir des del principi a fer partícip d'aquesta celebració tot l'àmbit educatiu. És per això que les diferents activitats del programa es conceberen, en la majoria de casos, amb la intenció que poguessin esdevenir un material valuós tant per als docents com per als es-

tudiants de les diferents etapes educatives; és en aquest sentit que es creà una Coordinació educativa, duta a terme per qui signa aquest article, per tal de difondre al màxim totes les activitats de l'Any Rodoreda dins l'àmbit educatiu, coordinar totes aquelles iniciatives que poguessin sorgir, així com crear incentius perquè la figura i l'obra de Mercè Rodoreda fossin més profundament conegudes pels estudiants, com els premis literaris i de dibuix per als més petits o els premis als treballs de recerca per als més grans.

Crec que ara, passat ja un temps de la celebració de l'Any Rodoreda, amb la distància necessària per a objectivar els fets, podem dir, sense por d'equivocar-nos, que ha estat un èxit absolut i que els objectius amb què naixia s'han acomplert abastament. Ha estat un èxit la coordinació entre les entitats que l'han promogut; ha estat un èxit la realització de cadascuna de les activitats programades i la qualitat de totes elles. I ha estat un èxit la gran quantitat de propostes realitzades –algunes conegudes, d'altres segur que anònimes– des de diferents sectors de la societat que de manera ben lliure s'han sumat a la celebració eixamplant la difusió de l'escriptora i de la seva obra.

Citar totes i cadascuna de les activitats celebrades al llarg de l'Any Rodoreda en poques pàgines és pràcticament impossible pel fet que els actes programats per l'organització de l'Any Rodoreda han estat molts; d'altra banda, n'hi ha hagut un gran nombre, com hem dit, de realitzats per iniciativa lliure, alguns dels quals han estat notificats al secretariat executiu de l'Any Rodoreda però molts d'altres s'han dut a terme de manera anònima, com les lectures que es poden haver recitat a les places d'algun poble, les exposicions realitzades en multitud d'escoles, les representacions o lectures dramatitzades que han dut a terme diverses entitats... És per això que aquí citaré, a tall d'exemple, només algunes de les activitats realitzades des del 15 de novembre de 2007, data de l'acte d'obertura, fins la primavera de 2009, moment en què se celebra una de les darreres activitats de l'Any Rodoreda.

ESPECTACLES

Alguns dels espectacles teatrals celebrats amb motiu de la commemoració del centenari del naixement de Mercè Rodoreda han estat, entre d'altres, *La plaça del Diamant*, sota la direcció de Toni Casares i segons l'adaptació que en féu Josep M. Benet i Jornet, estrenada com hem dit anteriorment, el 15 de novembre de 2007 a la Sala Gran del Teatre Nacional de Catalunya, de Barcelona, dia en què es donà a conèixer oficialment el programa d'actes de l'Any Rodoreda. Aquest espectacle va anar acompanyat de l'exposició «La plaça del Diamant, un malson de coloms», comissariada per Jordi Castellanos i Maria Campillo, i que itinerà, com la representació de l'obra, per Girona, Tàrrrega, Igualada, Reus, Mallorca, Sabadell, Manresa, Valls i Madrid, entre d'altres poblacions; «Mercè Rodoreda: Un dia, Mirall trencat», versió teatral de M. Molins i R. Salvat, fou estrenada al teatre Borràs de Barcelona l'Onze de Setembre de 2008; l'obra va partir de la peça teatral de Mercè Rodoreda *Un dia*, i de la novel·la *Mirall trencat*, de la qual la primera en fou el germen i alhora un dels capítols finals de la novel·la; *Aloma*, espectacle

musical de la companyia teatral Dagoll Dagom, basat en la novel·la del mateix nom, fou estrenat també al Teatre Nacional de Catalunya el novembre de 2008. A banda d'aquests espectacles, cal citar també algunes obres de petit format, com «Rodoreda, retrat imaginari», duta a terme per Carlota Subirós en el marc del Festival Grec, estrenada el 28 de juliol de 2008; «Jardí de contes», espectacle organitzat per Taleia Cultura, l'abril de 2008; o la versió dramàtica de *La mort i la primavera* realitzada per Albert Roig. D'entre els espectacles realitzats fora de Catalunya, cal citar *La plaça del Diamant*, de Joan Ollé, representada a Buenos Aires al juliol de 2009; «Auf der *Plaça del Diamant*», representada a Zurich pel març de 2009, o la lectura dramatitzada de *Maniquí*, a la seu valenciana de la SGAE.

EXPOSICIONS

«Mercè Rodoreda. La mort de la innocència», inaugurada al març de 2008 i comissariada per Marina Gustà, incidia en l'aspecte simbòlic de l'obra de l'escriptora a partir d'objectes i personatges singulars de les seves novel·les; «L'ateneu de Mercè Rodoreda», exposició fotogràfica i documental comissariada per Sergi Jover, inaugurada a l'Ateneu Barcelonès a l'abril de 2008, mostrava la relació de l'escriptora amb l'Ateneu, entitat que d'alguna manera esdevingué la seva «universitat»; «Contes dibuixats, una lectura artística de l'obra de Mercè Rodoreda», segons el projecte de Glòria Granell i Carme Sais, organitzada pel Centre Cultural La Mercè, de Girona, va esdevenir una mostra interdisciplinària en la qual es volia dibuixar i rellegir el llenguatge literari de Mercè Rodoreda des de diferents disciplines artístiques a partir de la lectura de *Vint-i-dos contes*; «L'altra Rodoreda. Pintures & Collages», organitzada per la Fundació Caixa Catalunya i comissariada per Mercè Ibarz, es va inaugurar a La Pedrera el 16 de desembre de 2008. L'exposició mostrava la pintura de Mercè Rodoreda i la posava en relació, no només amb la seva obra literària, sinó també, i sobretot, amb les coordenades artístiques europees del moment. «La mort i la primavera. Rodoreda per Villaronga», exposava els dibuixos i filmacions que el director mallorquí havia iniciat, i que finalment no va poder arribar a realitzar, per dur a terme un film basat en la novel·la inacabada de Mercè Rodoreda, *La mort i la primavera*; «Mercè Rodoreda, una poètica de la memòria», comissariada per Carme Arnau, Joaquim Molas i Marta Nadal, inaugurada a Madrid l'any 2002, ha estat una mostra itinerant pels diversos territoris de parla catalana, així com també per Andorra i París. Aquestes mostres han estat només algunes de les moltes exposicions —a més de «*La plaça del diamant, un malson de coloms*» ja citada anteriorment— que s'han anat succeint al llarg de l'Any Rodoreda, sense oblidar les organitzades per entitats privades i públiques, com ajuntaments, biblioteques, escoles, casals, i les virtuals, com «Mercè Rodoreda, joc de miralls», produïda per «Lletra», la revista virtual de la Universitat Oberta de Catalunya.

EDICIONS

La celebració de l'Any Rodoreda ha permès posar en marxa tot un seguit d'edicions sobre l'obra rodorediana: obres completes, estudis, epistolaris... De tots ells cal remarcar l'edició de l'*Obra completa* per Edicions 62; l'edició de totes les novel·les de l'autora per part de Club Editor, que ha inclòs, a més, una edició adreçada especialment als estudiants d'educació secundària i de batxillerat, amb un postfaci que comenta l'obra: *La plaça del Diamant*, a càrrec de Maria Barbal, *El carrer de les Camèlies*, per Xavier Pla, *Jardí vora el mar*, per Roser Porta i *Mirall trencat*, per Marta Nadal. A tot això cal afegir l'edició per part d'Edicions Bromera, d'alguns dels contes per a infants que Mercè Rodoreda va escriure a la premsa als anys 30; o l'edició que Viena Editorial ha fet del *Bestiari*, poemes escrits per Mercè Rodoreda sobre diversos animals com feren Carner o Pere Quart, entre d'altres, editat per primer cop en volum únic, adreçat també al lector jove, amb il·lustracions de Montse Ginesta i una introducció de Marta Nadal. D'altra banda, la Institució de les Lletres Catalanes està a punt de publicar el volum que integrarà el text de les diferents conferències que diversos especialistes han realitzat dins i fora del territori català sobre Mercè Rodoreda i la seva obra.

També cal fer esment dels dossiers dedicats a Rodoreda publicats per diverses revistes, com *Serra d'Or*, que dedicà dos números a l'escriptora, *L'Avenç* i *Revista de Girona*.

CONFERÈNCIES

La Fundació Mercè Rodoreda, la Institució de les Lletres Catalanes i l'Institut Ramon Llull encarregaren a diferents especialistes conferències sobre les principals obres de Rodoreda, els contes i les novel·les, que s'han pronunciat per diferents indrets dels territoris de parla catalana. La Institució de les Lletres Catalanes editarà en un volum els textos de les esmentades conferències que la mateixa Institució es va encarregar d'oferir a totes aquelles entitats que les sol·licitessin.

LECTURES PÚBLIQUES

Les veus de lectors d'edats i de procedències diverses, units per celebrar l'obra rodorediana, conflüen en les moltes lectures públiques que es feren de les principals obres de l'escriptora. En són un exemple, entre d'altres, la lectura de *Mirall trencat*, duta a terme per iniciativa de la Diputació de Tarragona; la de *La plaça del Diamant*, celebrada a Barcelona el 8 de març de 2008 en el marc de la 24 setmana del Llibre en Català; o la que es va dur a terme al Parlament de Catalunya el dia de Sant Jordi. A banda d'aques-

tes lectures, altres institucions públiques, com IES, i privades, com l'Associació de Botiguers de la Vila de Martorell, per posar un parell d'exemples, n'han organitzades d'altres que han demostrat, en definitiva, l'interès que l'obra de Mercè Rodoreda suscita al públic en general.

RUTES LITERÀRIES I AUDIOVISUALS

La Barcelona de Gràcia i de Sant Gervasi, barris per on va transcórrer la infantesa i joventut de Rodoreda i espais protagonistes de la majoria de les seves novel·les, han estat els eixos dels recorreguts literaris que s'han organitzat amb l'objectiu d'aprofundir en la vida i obra de l'autora i posar la veu literària que Rodoreda va imprimir en diferents punts d'aquests espais. Al costat de Barcelona, Romanyà de la Selva ha estat l'altre espai geogràfic vinculat a Rodoreda pel fet de ser l'indret on l'escriptora va viure els darrers anys de la seva vida, quan instal·lada definitivament a Catalunya, posà fi al seu exili. Les dues rutes, doncs, permeten conèixer els llocs i la vinculació biogràfica de l'escriptora amb cadascun d'ells, alhora que permeten al lector visualitzar-los com a escenaris que foren de moltes de les seves obres.

Una d'aquestes rutes per Barcelona, aconduïda per Marta Nadal, ha estat objecte d'una producció audiovisual de BTV amb motiu del dia de Sant Jordi de 2008. Altres produccions audiovisuals han estat realitzades per Òmnium Cultural, Televisió de Catalunya i Catalunya Ràdio, o TVE.

PRODUCCIONS VIRTUALS

En primer lloc, cal parlar de l'espai virtual de la Fundació Mercè Rodoreda, espai on se serveix una informació eficaç dividida en dos apartats, l'un dedicat a l'autora i, l'altre, a la Fundació que, amb la col·laboració i finançament de la Institució de les Lletres Catalanes i l'Institut Ramon Llull, creà la pàgina www.anyrodoreda.cat destinada a difondre totes les activitats del centenari de forma virtual. Aquesta pàgina, a més, ha esdevingut la memòria del centenari de l'escriptora, oberta a tothom qui vulgui consultar-la.

També el portal *Lletra*, l'espai virtual de literatura catalana de la Universitat Oberta de Catalunya, amb la col·laboració de la Fundació Mercè Rodoreda i la Institució de les Lletres Catalanes, publica a internet l'exposició «Mercè Rodoreda, joc de miralls», on conflueixen diferents aspectes i continguts relacionats amb la figura de Rodoreda i la seva obra.

ACTES ACADÈMICS

Al llarg de la celebració del centenari s'han celebrat diversos actes acadèmics dins i fora dels territoris de parla catalana. Destaquen la Trobada de traductors, coordinada per Joaquim Mallafre, el desembre de 2007; el Congrés Internacional Mercè Rodoreda, organitzat per la Fundació Mercè Rodoreda, la Institució de les Lletres Catalanes i la Sociedad Estatal de Conmemoraciones Culturales, celebrat a l'Institut d'Estudis Catalans, l'octubre de 2008, al qual participaren, entre d'altres, Kathleen Mc Nerney, de la Universitat West Virginia; Denise Boyer, de la Universitat París IV i del Centre d'Estudis Catalans de París; Maria Campillo, de la UAB; Joaquim Mallafre, de la Universitat Rovira i Virgili i patró de la Fundació Mercè Rodoreda; Marina Gustà, de la Universitat de Barcelona; Barbara Luczak, de la Universitat de Poznan, Carme Arnau, o Josep M. Sobrer, de la Universitat d'Indiana. Celebrat el 10 d'octubre de 2008 a l'Institut d'Estudis Catalans, tingué lloc l'Acte d'Homenatge a Mercè Rodoreda, en el qual intervingueren Joan Triadú, Joaquim Mallafre i Joaquim Molas, i que es va cloure amb un recital d'Enric Casasses acompanyat al piano per Pascal Comelade. A banda d'aquests actes, cal citar el seguit de conferències i jornades celebrades arreu del món: a París, a Nova York, a Itàlia...

COORDINACIÓ EDUCATIVA

Cal assenyalar que cadascuna de les activitats programades va ser pensada, des del principi, des del punt de vista de la seva vessant pedagògica; és per això que el Departament d'Educació va oferir la seva col·laboració per al desplegament dels actes que s'anaren celebrant al llarg dels cursos acadèmics 2007-2008 i 2008-2009. El programa del projecte educatiu, doncs, contemplava el seu desplegament en quatre punts bàsics: oferir propostes educatives de totes les activitats que s'anessin succeint al llarg de l'any; promoure activitats que incidissin de ple en l'àmbit educatiu –a Primària, a l'ESO i al Batxillerat–; acollir els suggeriments, idees i experiències que les escoles i instituts volguessin fer arribar a través del correu electrònic de l'Any Rodoreda per tal de donar-los difusió i, si n'era el cas, ajut i orientació; i informar puntualment de les diferents propostes i actuacions que s'anessin realitzant en l'àmbit educatiu. L'objectiu, per tant, d'aquest programa, era poder coordinar totes les activitats educatives i tenir cura que aquestes aportessin el màxim de material didàctic i d'eines pedagògiques –recursos web, jocs interactius, fòrums, publicacions... tant per al professorat com directament per als estudiants.

Al web www.anyrodoreda.cat, un apartat destinat específicament a «activitats educatives» oferia informació dels actes que s'havien celebrat o bé que ho farien properament, dividit en els apartats d'espectacles, exposicions, rutes literàries, premis, idees i propostes que s'oferien a les escoles –creació de concursos literaris i de dibuix, treballs entorn d'alguna activitat realitzada, lectures dramatitzades, edicions, conferències... i un darrer, activitats de les escoles, que recollia les experiències que, per iniciativa pròpia,

realitzessin els centres entorn de la celebració del centenari del naixement de Mercè Rodoreda. Totes elles eren introduïdes al web de l'Any Rodoreda per tal de reflectir la diversitat d'actes duts a terme i per tal que aquests poguessin servir, també, de proposta a d'altres centres d'ensenyament.

D'entre tots els actes educatius, les Rutes Literàries i la Jornada Mercè Rodoreda van esdevenir les dues activitats més destacades i seguides per part del professorat. La primera va consistir a organitzar una ruta pels barris de Sant Gervasi, Gràcia, Eixample i Ciutat Vella –iniciada al parc de Monterols i finalitzada al Jardí Mercè Rodoreda de l'Institut d'Estudis Catalans–, acompanyada d'un dossier amb fragments de textos de les principals obres de Rodoreda on apareixien els diversos indrets visitats. L'objectiu de la ruta era oferir als docents una activitat que poguessin dur a la pràctica, posteriorment, amb el seu alumnat.

La Jornada Mercè Rodoreda, coordinada per Marta Nadal, va tenir lloc el dia 8 de maig de 2009 a la Sala Prat de la Riba de l'Institut d'Estudis Catalans, i va comptar amb la participació de destacats especialistes com Joaquim Molas, Maria Campillo, o Jordi Castellanos, els professors d'ensenyament secundari, Rosa Ardid i Vicenç Llorca, i els escriptors Maria Barbal i Carles Torner, de l'Institut Ramon Llull. Cal destacar, a més, que la Jornada va permetre la participació de professorat de secundària i d'alumnes de secundària i de batxillerat mitjançant comunicacions que exposaven les seves experiències a l'aula o les reflexions entorn de la lectura per part dels estudiants. La Jornada va acollir més de cent cinquanta persones i es va cloure amb un recital de Roger Mas, que va oferir una lectura de fragments de l'obra de Rodoreda i alguns dels poemes de Verdguer, musicats pel mateix cantant.

Com es desprèn d'aquestes ratlles, l'organització de l'Any Rodoreda va tenir la voluntat d'establir un lligam estret, des de la seva concepció, amb els joves i amb l'educació. Per això es va voler oferir una gran diversitat d'activitats que permetessin multiplicitat de mirades, de lectures, d'interpretacions, com la mateixa obra de Rodoreda, atès que el seu futur rau, precisament, en la nova lectura que els joves en facin al llarg del temps, cosa que seguirà validant, any rere any, la nostra autora com un clàssic que ja és.

Crec que podem dir amb seguretat que la commemoració del centenari del naixement de Mercè Rodoreda s'ha celebrat amb un èxit indiscutible des de tots els fronts de la cultura i de la societat, gràcies especialment a la iniciativa i al bon treball de la Fundació Mercè Rodoreda que amb la col·laboració de la Institució de les Lletres Catalanes i l'Institut Ramon Llull han sabut organitzar uns actes de gran nivell qualitatiu, a l'alçada de l'obra rodolediana.